

Asia: VN/9898/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi jätelain ja merenkulun ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Pääasiallinen sisältö

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Johdanto:

Stora Enso on pakkaus-, biomateriaali-, puutuote- ja paperiteollisuuden uusiutuvien tuotteiden maailmanlaajuinen toimittaja ja tärkeä osa biotaloutta. Vastuullisuus ja kestävä kehitys mukainen ajattelu ohjaavat kaikkea toimintaamme ja tuotekehitystämme. Kierrätettävät, uusiutuvasta raaka-aineesta valmistettavat tuotteemme edesauttavat biopohjaiseen kiertotalouteen siirtymistä ja ilmastonmuutoksen torjumista.

Lausuntomme pääasiallinen sisältö:

- Tuemme tärkeää tavoitetta kannustaa toimijoita muovin käytön vähentämiseen. Näemme kuitenkin, että hallituksen esityksessä olevia tavoitteita ja määritelmiä täytyy tarkentaa.
- Kertakäyttömuovituotteen määrittelyyn täytyisi sisällyttää käsite raja-arvosta ja asteittaisesta muovin määrän vähentämisestä. Kertakäyttömuovituotteeksi ei tule sisällyttää paperi- ja kartonkituotteita, eikä vesipohjaisia dispersiotuotteita. Lisäksi on tärkeää, että mukaan ei lasketa paperin- ja kartonginvalmistuksessa käytettäviä polymeerimateriaaleja, jotka parantavat materiaaliominaisuuksia. Lisäksi selluloosa, selluloosakalvot, viskoosi, lyocell ja ligniini tulee jättää soveltamisen ulkopuolelle.
- Lain tavoite tulisi kirjata niin, että tavoitteena on muovin kulutuksen vähentäminen kertakäyttötuotteessa olevan muovin painon mukaan – ei muovia sisältävien tuotteiden kappalemäärän mukaan.

Luku 1 (Asian tausta ja valmistelu)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Tuemme Euroopan parlamentin ja neuvoston SUP-direktiivin (EU 2019/904) tärkeitä tavoitteita tiettyjen kertakäyttömuovituotteiden ympäristövaikutuksen vähentämisestä: "ehkäistä ja vähentää sen soveltamisalaan kuuluvien muovituotteiden vaikutusta ympäristöön, erityisesti vesiympäristöön, ja ihmisten terveyteen sekä edistää siirtymistä kiertotalouteen, jossa käytetään innovatiivisia ja kestäviä liiketoimintamalleja, tuotteita ja materiaaleja, ja siten edistää myös sisämarkkinoiden tehokasta toimintaa". Näemme kuitenkin, että hallituksen esityksessä olevia tavoitteita ja määritelmiä täytyy tarkentaa.

Luku 2 (SUP-direktiivin tavoitteet ja pääasiallinen sisältö)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 3 (Nykytila ja sen arviointi)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

SUP-direktiivissä todetaan, että muovin kulutuksen vähenemisen pitää olla kunnianhimoista ja pysyvää. Komissio on 4.2.2022 julkaissut täytäntöönpanosäädöksen, jonka artiklan 4 mukaan jäsenvaltiolla on mahdollisuus valita, haluavatko ne raportoida muovin kulutuksen vähentymistä painon vai kappalemäärän mukaan. Suomi on ehdottanut, että raportointi tehtäisiin painon mukaan.

Hallituksen jätelain muuttamista koskevassa esityksessä direktiivin tavoitteita tulkitaan ristiriitaisesti. Esityksessä todetaan: "Suomi raportoi Euroopan komissiolle ja seuraa sopimuksen tavoitteiden saavuttamista tuotteiden kappalemäärien sijaan niiden sisältämän muovin määrän avulla, joka vastaa paremmin nykyisen tuottajavastuuraportoinnin kautta kerättäviä tietoja". Toisaalta esityksessä sanotaan: "SUP-direktiivin artiklan 4 sanamuoto ja siihen sisällytetyt esimerkit vähennystoimista viittaavat siihen, että direktiivillä tavoitellaan muovituotteiden kappalemääräistä kulutuksen vähentymistä, jota siis tulisi mitata tuotteiden kappalemäärän vähentymisenä, ei tuotteiden sisältämän muovin määrän vähentymisenä".

Lain tavoite tulisi kirjata selkeästi niin, että tavoitteena on muovin kulutuksen vähentäminen kertakäyttötuotteessa olevan muovin painon mukaan – ei muovisia sisältävien tuotteiden kappalemäärän mukaan. Tämä tavoite tulisi kirjata selkeästi hallituksen esitykseen.

Luku 4 (Ehdotukset ja niiden vaikutukset)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Stora Enso kannattaa hallituksen esitystä Green Deal -sopimuksesta, joka kannustaa muovin kulutuksen vähentämiseen SUP-direktiivin tavoitteen mukaisesti. Green Deal -sopimus antaa toimijoille mahdollisuuden vähentää kulutusta parhaaksi näkemällään tavalla ja valita tarkoitukseen sopivan vaihtoehdon. On hyvä, että ehdotuksessa otetaan huomioon, että kertakäyttöisten elintarvikepakkausten ja juomamukien käytöstä ei voida kokonaan luopua. Lisäksi on hyvä, että Green Deal -sopimus kannustaa vähentämään muovin määrää ja hyödyntämään vähän muovisia sisältäviä kertakäyttöisiä pakkauksia silloin, kun muovisia pakkauksia ei voida kokonaan korvata.

Stora Enson mielestä lain tavoite tulisi kirjata niin, että tavoitteena on muovin kulutuksen vähentäminen kertakäyttötuotteissa olevan muovin painon mukaan – ei muovia sisältävien tuotteiden kappalemäärän mukaan. Mielestämme on tärkeää, että muovin määrittelyyn sisällytetään käsite raja-arvosta ja asteittaisesta muovin määrän vähentämisestä. Kannatamme sitä, että Suomessa sallitaan mahdollisimman kattavasti korvaavat ratkaisut, joilla voidaan korvata muovia eri tuotteissa ja vähentää ympäristöhaittoja. Tällä hetkellä hallituksen esityksessä viitataan painomääräisen vähennyksen lisäksi kappalemääräiseen vähennykseen. Esityksessä oletetaan, että direktiivin ”ensisijainen tavoite on vähentää kertakäyttöisiin muovituotteisiin kuuluvien elintarvikepakkausten ja juomamukien kulutusta kappalemääräisesti.” Jotta Green Deal -sopimuksen tavoitteet saavutetaan, on tärkeää, että sopimuksen ensisijainen tavoite on selkeä ja kannustetaan painomääräiseen vähennykseen. Keskittyminen painoon takaa, että toimintaa ohjataan muovin kokonaismäärän vähentämiseen. Lisäksi toimeenpano helpottuu huomattavasti, koska tuottajat raportoivat jo nyt painon mukaan esimerkiksi tuottajavastuujärjestöille. On järkevää, että tavoitteen seurantaan tarvittavat tiedot kerätään tuottajavastuuraportoinnin yhteydessä.

Mikäli Green Deal -sopimukset laaditaan selkeästi, ne ovat erittäin hyödyllisiä. Esimerkiksi muovikasseja koskeva Green Deal -sopimus vuodelta 2016 on vähentänyt muovikassien kulutusta. Vuonna 2019 Suomessa käytettiin 63 muovikassia henkilöä kohti, joka on viisi kassia vähemmän kuin vuonna 2018. Vastaavasti vuotta aiemmin muovikasseja käytettiin kolme kassia vähemmän kuin vuonna 2017.

Vähämuoviset tuotteet vaihtoehtoina

Siirtyminen vähämuovisiin kertakäyttötuotteisiin voi olla toimiva ratkaisu silloin, kun muovista ei voida kokonaan luopua tuotteen toimivuuden kannalta. Stora Enso on laatinut VTT:n ja Huhtamäen kanssa elinkaarianalyysin, jossa verrataan erilaisten kahvimukien elinkaarivaikutuksia. Analyysissä verrattiin kahvilassa olevia uudelleenkäytettäviä mukeja sekä mukaan otettavia kertakäyttömukeja. Keraamista kahvikuppia pitäisi käyttää 350 kertaa, uudelleenkäytettävää muovimukia 20 kertaa ja teräsmukia 130 kertaa ennen kuin niiden hiilijalanjälki olisi alhaisempi kuin muovikantisten paperimukien hiilijalanjälki. Tutkimus osoittaa, että myös vähämuoviset kertakäyttöiset paperipohjaiset mikit ja muut vastaavat tuotteet voivat olla ympäristön näkökulmasta hyvä vaihtoehto.

On huomioitava myös riski, että muovin käyttö voi tahattomasti lisääntyä direktiivin soveltamisen myötä, mikäli uudelleenkäytettäviä, paljon muovia sisältäviä tuotteita otetaan laajemmin käyttöön. Uudelleenkäytettävät ratkaisut eivät välttämättä ole parhaat mahdolliset ympäristönäkökulmasta joka tilanteessa. Ramboll on tehnyt elinkaarianalyysin European Paper Packaging Alliancea (EPPA) varten, jossa verrataan kuitupohjaista kertakäyttöjärjestelmää ja uudelleenkäytettävää järjestelmään: Single-use paper packaging: The evidence-based environmental solution, <https://eppa-eu.org/uploads/Bestanden/LCA/LCA%20One-Pager%20FINAL%20011021.pdf>

Tämän elinkaarianalyysin mukaan:

- Uudelleenkäyttöjärjestelmän kasvihuonekaasupäästöt ovat 2.8 kertaa korkeammat kuin kertakäyttöjärjestelmän päästöt
- Uudelleenkäyttöjärjestelmä kuluttaa 3.4 kertaa enemmän vettä kuin kertakäyttöjärjestelmä
- Uudelleenkäyttöjärjestelmä kuluttaa 3.3 kertaa enemmän metallia kuin kertakäyttöjärjestelmä
- Uudelleenkäyttöjärjestelmä päästää 2.2. kertaa enemmän pienhiukkasia kuin kertakäyttöjärjestelmä
- Uudelleenkäyttöjärjestelmä kuluttaa 3.4 kertaa enemmän fossiilisia resursseja kuin kertakäyttöjärjestelmä
- Uudelleenkäyttöjärjestelmä hapottaa maaperää 1.7 kertaa enemmän kuin kertakäyttöjärjestelmä

Selkeät määritelmät ja tavoitteet ohjaavat tuotekehitystä

Olemme samaa mieltä hallituksen esityksessä mainituista haasteista koskien muovin määrittelyyn. Teollisuuden kannalta on haastavaa suunnitella investointeja ja innovaatioprojekteja, jos on epäselvää, mitkä tuotteet kuuluvat SUP-direktiivin piiriin. Vesipohjaiset dispersiotuotteet ovat tästä hyvä esimerkki. Vesipohjaiset dispersiotuotteet tulisi jättää muovimääritelmän ulkopuolelle. Direktiivin mukaan maalit, musteet ja liimat eivät kuulu määritelmän soveltamisalaan. Mielestämme dispersioteknologialla on samanlaisia piirteitä kuin maalilla, teknologisesta ja kemikaalisesta näkökulmasta. On kuitenkin epäselvää kuuluvatko vesipohjaiset dispersiotuotteet direktiivin soveltamisalan piiriin. Tämä haittaa valmistautumista direktiivin vaatimuksiin. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, jos ”dispersiotekniikalla toteutetusta materiaalista valmistettu tuote jää SUP-direktiivin soveltamisalan ulkopuolelle, on selvää, että investointi- ja innovaatiopanostukset kohdistuvat jatkossa kyseiseen teknologiaan.”

Yritykset eivät voi tehdä investointi- ja innovaatiopäätöksiä, mikäli muovin määritelmä on epäselvä. Lisäksi epäselvä määritelmä aiheuttaa muitakin käytännön ongelmia. Suomessa SUP-direktiivin merkintävaatimukset ovat olleet voimassa 23.8.2021 lähtien, mutta on vieläkin epäselvää, tuleeko vesidispersiopohjaisissa juomamukeissa olla direktiivin mukainen merkintä siitä, että niissä olisi muovia. Tämän lisäksi taustaselvityksessäkin todetaan: ”Rajanveto-ongelmia ja epävarmuutta tulkinnoista voi olla jatkossa myös näiden uusien materiaaliteknologioiden kohdalla. Tällä on todennäköisesti negatiivinen vaikutus yritysten investointi- ja innovaatiohalukkuuteen.” On siis tärkeää, että ainakin kansallisesti on selkeä tulkinta.

Green Deal -sopimuksen onnistumisen kannalta on tärkeää määrittää selkeä kansallinen tavoite muovin kulutuksen vähentämiseksi vuoteen 2026 mennessä. Ennen vuotta 2023 pitäisi olla selvillä, miten direktiivissä mainittu kunnianhimoisen ja pysyvän kulutuksen vähennys tulkitaan. Stora Enso

kannattaa ehdotusta asettaa tavoitteet muovin kulutuksen vähentämiseksi vuodesta 2023 lähtien – vuoden 2022 lähtötietojen perusteella.

Luku 5 (Muut toteuttamisvaihtoehdot)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

Kertakäyttömuovituotteen määrittelyyn täytyisi sisällyttää asteittainen muovin määrän vähentämisestä ja käsite raja-arvosta. Yritysten suunnittelu- ja innovaatiotyö on pitkäjänteistä, joten on tärkeää mahdollistaa muovin asteittainen vähentäminen.

Selkeän raja-arvon määrittäminen ja sen käyttö auttaa edistämään kestävä kehityksen mukaisia innovaatioita, koska tämä voidaan huomioida jo tuotesuunnittelussa. Esimerkiksi kuitupohjaiset kartonkituotteet tukevat siirtymistä kierrätyslouheen siitään huolimatta, että ne saattavat sisältää vähäisen määrän muovia tuomassa suojaa nestettä ja rasvaa vastaan. Suomessa kuitupohjaiset kartonkituotteet ovat kierrätettävissä kartonkijakeen mukana. Direktiivin artikla 4 antaa tulkintaan kansallista liikkumavaraa direktiivin toimeenpanossa, koska jäsenvaltiot voivat halutessaan kohdistaa kulutuksen vähentämistoimenpiteet tuotteisiin, joissa on enemmän muovia. Esimerkiksi Ruotsi on esittänyt ehdotuksen kieltää kertakäyttömuovikupit, joissa on enemmän kuin 15 % muovia.

Vesipohjaiset dispersiotuotteet tulisi jättää muovimääritelmän ulkopuolelle. Direktiivin mukaan maalit, musteet ja liimat eivät kuulu määritelmän soveltamisalaan. Dispersioteknologialla valmistetuilla tuotteilla on samanlaisia ominaisuuksia kuin maalilla tarkasteltuna teknologian ja kemikaalien näkökulmasta.

Kertakäyttömuovituotteen määritelmään ei tule sisällyttää paperi- ja kartonkituotteita, eikä vesipohjaisia dispersiotuotteita. Määritelmään ei tulisi sisällyttää paperin- ja kartonginvalmistuksessa käytettäviä polymeerimateriaaleja, jotka parantavat materiaaliominaisuuksia. Lisäksi selluloosa, selluloosakalvot, viskoosi, lyocell ja ligniini tulee jättää soveltamisen ulkopuolelle.

Luku 8 (Lakia alemman asteinen sääntely)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Luku 12 (Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys)

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Jätelain muutosehdotus

6 § (Muut määritelmät) + pykäläkohtaiset perustelut

-

24 a § (Markkinavalvonta) + pykäläkohtaiset perustelut

-

25 § (Muut valvontaviranomaiset) + pykäläkohtaiset perustelut

-

46 § (Tuottajan vastuu jätehuollosta ja sen kustannuksista) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 a § (Tuottajan kustannusvastuu tietyistä kuntien toteuttamista jätehuolto- ja siivoustoimista) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 b § (Kustannusvastuun piiriin kuuluvat alueet) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 c § (Kustannusvastuun toteuttamiseksi tarvittavien tuoteryhmäkohtaisten korvausten määrittäminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 d § (Tuoteryhmäkohtaisten korvausten maksaminen kunnille) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 e § (Tuoteryhmäkohtaisten korvausten tarkistaminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

47 f § (Kustannusvastuun jakaminen samaa tuoteryhmää edustavien eri tuottajayhteisöjen sekä tuottajien kesken) + pykäläkohtaiset perustelut

SUP-direktiivin mukaisesti tiettyjen kertakäyttömuovituotteiden tuottajat asetetaan vastuuseen tietyistä jätehuolto- ja siivoustoimista aiheutuvista kustannuksista.

Kannatamme, että tämä vastuu jyvitetään tuottajavastuujärjestelmään. Kustannuksia ei tule kuitenkaan jakaa pelkästään markkinaosuuksien perusteella, vaan jakoperusteissa pitää huomioida tuoteryhmäkohtaisuus sekä tuotteiden aiheuttama jätteen sekä roskan määrä. Pykälä tulisi muotoilla niin, että tuottajayhteisön olisi perustellusta syystä mahdollista kohdentaa tuoteryhmäkohtaisia kokonaiskustannuksia kunkin tuoteryhmän sisällä tuotteille siinä suhteessa kuin niitä löytyy kerätyn jätteen ja siivotun roskan joukosta.

48 § (Tuottajavastuun piiriin kuuluvat tuotteet ja tuottajat) + pykäläkohtaiset perustelut

-

49 § (Käytöstä poistettavien tuotteiden vastaanotto ja kuljetus) + pykäläkohtaiset perustelut

-

51 § (Tuottajan tiedotus- ja neuvontavelvollisuus) + pykäläkohtaiset perustelut

-

53 a § (Tuottajan omavalvonta) + pykäläkohtaiset perustelut

-

62 § (Tuottajayhteisöön liittyminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

66 a § (Tuottajan tai muun toimijan valtuutettu edustaja) + pykäläkohtaiset perustelut

-

69 § (Juomapakkausten palautusjärjestelmän ylläpitäjän velvollisuudet) + pykäläkohtaiset perustelut

-

128 § (Tuottajavastuuta koskevan rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen) + pykäläkohtaiset perustelut

-

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset + niiden perustelut

-

Merenkulun ympäristönsuojelulain muutosehdotus

3 § (Jätteiden vastaanottojärjestelyt satamassa) + pykäläkohtaiset perustelut

-

Voimaantulosäännös + sen perustelut

-

Muita esitykseen liittyviä asioita

Voitte kirjoittaa kommenttinne alla olevaan tekstikenttään

-

Lehmuskumpu Heidi
Stora Enso